

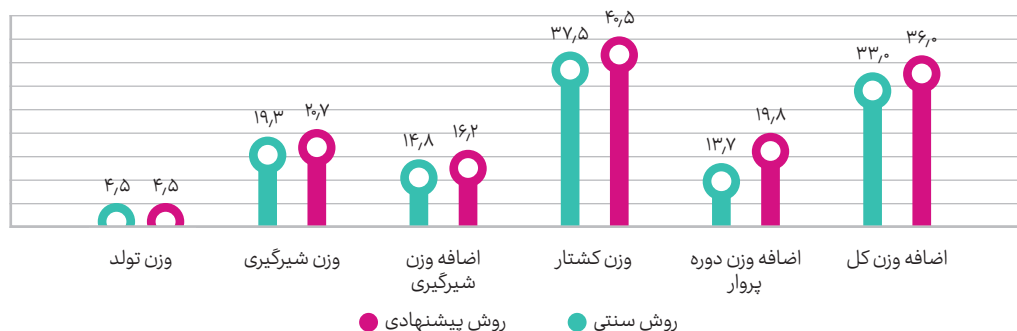

افزایش بازده واحدهای پرورش گوسفند با کوتاه کردن طول دوره شیرخوارگی بره

نادر پاپی^۱

۶ بیان مسئله

اصلی ترین منبع درآمد در حرفه پرورش گوسفند، درآمد حاصل از فروش بره های پروار شده است. در بسیاری از مناطق کشور، بره ها پس از طی دوره شیرخوارگی، برای مدتی به همراه میش ها در مراتع به چرا رفته و سپس وارد برنامه پرواربندی می شوند و پس از رسیدن به وزن مناسب کشتار، به فروش می رسند. این شیوه مدیریت، علاوه بر افزایش فشار بر مراتع محدود کشور، به دلیل تأمین نشدن کامل احتیاجات رشد بره ها در دوره چرا، موجب طولانی شدن دوره پروار و در نهایت کاهش سود واقعی مورد انتظار دام دار می گردد. از این رو، هر اندازه بتوان با به کارگیری راهکارهای مدیریتی نظیر کاهش طول دوره شیرخوارگی، کوتاه کردن زمان پرواربندی، استفاده از جیره های آغازین و افزایش نسبت کنسانتره در جیره غذایی، زمان رسیدن بره ها به وزن مناسب کشتار را کاهش داد، بازده اقتصادی سیستم پرورش به طور محسوسی افزایش خواهد یافت. یکی از راهکارهای مؤثر در تحقق این هدف، زودآز شیرگیری یا کاهش طول دوره شیرخوارگی بره ها است. این روش با کاهش سن

شکل ۱ - منحنی تغییرات وزن دام از تولد تا کشتار (کیلوگرم)

شروع پرواربندی، مانع از خروج بره‌ها به همراه مادر به مراتع شده و در نتیجه، فشار وارد بر منابع مرتعی را به‌طور قابل توجهی کاهش می‌دهد. افزون بر این، سن شیرگیری یکی از عوامل مهم مؤثر بر عملکرد بره‌ها بوده و می‌تواند موجب افزایش مصرف خوراک، بهبود نرخ رشد و ارتقای خصوصیات لاشه گردد.

در برخی کشورها از جمله ایتالیا، پرتغال و اسپانیا، به‌منظور بهره‌برداری بیشتر از شیر میش‌ها، بره‌ها در همان روزهای اولیه پس از تولد از شیر گرفته شده و با جایگزین‌های شیر تغذیه می‌شوند. از سوی دیگر، شیردهی موجب کاهش وزن و تضعیف وضعیت بدنی میش‌ها شده و در نتیجه، باروری آن‌ها در دوره شیردهی کمتر از حد مطلوب خواهد بود. بنابراین، کوتاه کردن دوره شیرخوارگی بره‌ها نقش مؤثری در آماده‌سازی سریع‌تر میش‌ها برای جفت‌گیری و شروع فصل تولیدمثلی بعدی دارد؛ به‌گونه‌ای که امکان اجرای برنامه سه زایش در دو سال در گله فراهم می‌شود (شکل ۱).

6 معرفی دستاورد

این پژوهش در گام نخست، در یک گله ۵۰۰ رأسی گوسفند نژاد زل در ایستگاه ملی تحقیقات گاودشت استان مازندران اجرا شد. در ادامه، این روش به‌صورت طرح تحقیقی-ترویجی در یکی از واحدهای پرورش ۴۰۰ رأسی گوسفند نژاد فشنندی در استان البرز پیاده‌سازی گردید و نتایج حاصل از آن به دامداران منطقه معرفی شد. در حال حاضر، تعداد قابل توجهی از واحدهای پرورش گوسفند و بز در مناطق مختلف کشور که به‌صورت صنعتی (پرورش در جایگاه بسته) فعالیت می‌کنند، از این شیوه مدیریتی استفاده می‌نمایند. در این روش، بره‌ها از هفته سوم پس از تولد، علاوه بر شیر مادر، با جیره آغازین حاوی حدود ۲۰ درصد پروتئین خام و ۳ مگا کالری انرژی قابل متابولیسم در هر کیلوگرم ماده خشک تغذیه می‌شوند و حداکثر در سن ۶۰ روزگی از شیر گرفته شده و بلافاصله وارد برنامه پرواربندی می‌گردند. به‌دلیل سرعت رشد بالای بره‌ها، طول دوره پرواربندی نسبت به شرایط متداول کوتاه‌تر بوده و بر اساس نژاد دام، بره‌های پروار شده در سن پنج تا شش ماهگی به وزن مناسب کشتار رسیده و به بازار عرضه می‌شوند. از جمله دستاوردهای ملموس این روش می‌توان به افزایش سرعت رشد، بهبود ضریب تبدیل خوراک، کاهش تلفات بره‌ها ناشی از کاهش بروز بیماری‌های مرتبط با طولانی شدن دوره شیرخوارگی از جمله اختلالات متابولیکی و گوارشی و نیز کاهش طول دوره تولیدمثلی میش‌ها اشاره کرد. این نتایج حاصل اجرای چندین پروژه تحقیقاتی بر روی نژادهای بومی گوسفند کشور است که در اغلب آن‌ها، سن ۶۰ روزگی به‌عنوان مناسب‌ترین زمان شیرگیری بره‌های بومی معرفی شده است.

6 فرایند تجاری‌سازی دستاورد

این شیوه در حال حاضر در تعداد قابل توجهی از واحدهای پرورش گوسفند در مناطق مختلف کشور پذیرفته شده و در حال اجرا می‌باشد. پیش‌بینی می‌شود با گسترش فعالیت‌های ترویجی، این روش مورد استقبال بیشتر دامداران قرار گرفته و دامنه کاربرد آن در سطح کشور افزایش یابد و در این راستا برنامه‌های زیر در حال پیگیری است:

- ◀ تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی و ترویجی برای دامداران روستایی و عشایری، با محوریت روش صحیح زود از شیرگیری و تبیین مزایای آن، به‌ویژه با تأکید بر استفاده از جیره آغازین
- ◀ تشویق و ترغیب کارخانجات خوراک دام به تولید جیره‌های آغازین ویژه بره و بزغاله

6 پتانسیل اقتصادی و اثر بخشی

۱ کاهش یک‌ماه از طول دوره پرورش و در نتیجه کاهش هزینه‌های نگهداری، به میزان حداقل ۱۰ میلیون ریال به ازای هر رأس

۲ کاهش حدود ۳۰ کیلوگرم خوراک مصرفی به دلیل بهبود ضریب تبدیل خوراک، معادل حداقل ۶ میلیون ریال صرفه‌جویی به ازای هر رأس

۳ افزایش درآمد از محل فروش شیر میش، به میزان حداقل ۶ میلیون ریال به ازای هر رأس

۴ پیش‌بینی حداقل ۱۵ درصد سود بیشتر برای بهره‌بردار در پایان هر دوره پرواربندی بره